МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ISSN 3083-6557 print

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Випуск 3 (50), 2025

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Ризики продовольчої безпеки в умовах невизначеності: аналітика, управління, прогнозування, фінансово-маркетингові інструменти мінімізації”

м. Київ, МАУП, 23 грудня 2025 р.

Київ
2025

ЗМІСТ

ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

“Ризики продовольчої безпеки в умовах невизначеності: аналітика, управління, прогнозування, фінансово-маркетигові інструменти мінімізації”

(*23 грудня 2025 р.*)

Г. І. Скиба, І. М. Беженар
Фінансово-маркетингові інструменти мінімізації ризиків продовольчої безпеки в умовах економічної невизначеності 9

І. М. Беженар, Г. І. Скиба
Ризики продовольчої безпеки України в умовах невизначеності та інструменти їх мінімізації 11

А. Г. Єфременко
Фінансові стимули сталого виробництва: ключ до зниження ризиків продовольчої безпеки 14

І. І. Каліна
Маркетингові інструменти у забезпеченні продовольчої безпеки 16

В. О. Заросило
Правові засади підтримання відповідного рівня продовольчої безпеки 18

О. І. Головко
Актуальність хеджування в контексті мінімізації ризиків продовольчої безпеки 21

А. С. Дуднік, Б. О. Могірчук-Клименко
Вплив цифровізації та AI-систем на формування ризиків продовольчої безпеки в умовах нестабільності соціально-економічного середовища 23

С. В. Матчук
Продовольча безпека як управлінський виклик: синергія науки та державних інституцій 25

К. Г. Кононенко
Стійкість гастрономічного туризму в умовах ризиків продовольчого забезпечення 27

В. П. Корнійчук
Механізми оптимізації інтеграції України в європейський економічний простір 30

М. М. Кривоберець, М. І. Башинська
Ризики продовольчої безпеки туристичної індустрії в умовах невизначеності 31

ню фінансової стійкості виробників і забезпеченню економічної доступності продовольства для населення. Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на кількісну оцінку ефективності інтегрованих фінансово-маркетингових механізмів та адаптацію їх до специфіки національних продовольчих систем.

Джерела

1. *Porter M. E.* Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors. New York: Free Press, 2008. 397 p.
2. *Крилов Д. В.* Продовольча безпека: теоретико-методологічні основи та місце в системі національної безпеки. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія "Економіка та управління". 2024. № 11. DOI: https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-11-03-09.
3. *Саблук П. Т., Месель-Веселяк В. Я., Федоров М. М.* Економічні засади формування продовольчої безпеки України. Київ: ННЦ "ІАЕ", 2019. 248 с.

І. М. БЕЖЕНАР

канд. екон. наук, ст. дослідник, ННЦ "Інститут аграрної економіки"
https://orcid.org/0000-0002-4584-9062

Г. І. СКИБА

канд. екон. наук, доц., ННІ УЕБ МАУП, МАУП
https://orcid.org/0000-0003-3751-0082

РИЗИКИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЇХ МІНІМІЗАЦІЇ

Продовольча безпека є критичною складовою національної безпеки будь-якої держави та базовою умовою сталого розвитку суспільства. У сучасних умовах глобальної невизначеності, викликаної військовими конфліктами, кліматичними змінами та економічною волатильністю, питання управління ризиками продовольчої безпеки набувають особливої актуальності. За даними доповіді ФАО про стан продовольчої безпеки у світі 2024 року, понад 730 мільйонів людей стикалися з голодом у 2023 році [1; 2]. Прогнози показують, що без трансформаційних змін 580 мільйонів людей залишатимуться голодними до 2030 року. Забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнної, економічної та кліматичної невизначеності є одним із ключових викликів сучасної державної політики. Україна, будучи системоутворюючим гравцем глобального аграрного ринку, одночасно виступає країною з підви-

щеним рівнем продовольчих ризиків, що актуалізує необхідність комплексного аналізу факторів впливу та інструментів їх мінімізації [1]. В Україні, де аграрний сектор забезпечував продовольством до 400 мільйонів осіб у світі до війни, втрати перевищили $80 млрд, а 5 мільйонів українців стикаються з помірною чи серйозною продовольчою небезпекою [4] У структурі ризиків продовольчої безпеки України доцільно виокремлювати економічні (волатильність цін, наприклад, зростання на 20 % через інфляцію в 2025 [3])), виробничі (деградацію земель — 30 % території України заміновано [5]), безпекові (повномасштабне вторгнення), логістичні (порушення ланцюгів постачання, експорт зерна знизився на 10 % у 2025/26 сезоні [6]), геополітичні (торговельні бар'єри, російська блокада Чорного моря [8]), фінансові (обмежений доступ до кредитів , високі ставки в Україні до 25 %) та кліматичні ризики (екстремальні погодні явища, посухи в Європі 2025 спричинили втрати врожаїв на 15 % [7]). Їх сукупна дія формує кумулятивний ефект, що негативно впливає як на внутрішню доступність продовольства, так і на експортний потенціал. Війна в Україні продемонструвала, як конфлікт в одній країні може дестабілізувати глобальну продовольчу систему.

Ідентифікація ризиків є першим етапом управління продовольчою безпекою. Ідентифікація ризиків базується на експертних оцінках та Глобальному індексі продовольчої безпеки (GFSI), де Україна опустилася на 10 позицій у 2025 через війну [9]. Системи раннього попередження є критично важливими для ефективного управління ризиками. Управління ризиками починається з прогнозування. Дослідження показують, що кожен долар, інвестований у попереджувальні заходи, економить до 15 доларів на надання екстреної допомоги. Сучасні системи інтегрують метеорологічні спостереження, моніторинг цін на продовольство, оцінку врожаїв та запасів, соціально-економічні індикатори вразливості. У 2025 році FAO використала AI для прогнозування посух в Україні, що дозволило скоротити втрати на 5 % [3].

Практика доводить, що ефективними фінансово-маркетинговими інструментами мінімізації ризиків є агрострахування з державною підтримкою (індексне страхування в Україні покриває близько 20 % ферм), що зменшує ризики на 30 %, пільгове кредитування (програми міжнародних інституцій наприклад, програми World Bank обсягом $1 млрд у 2025 [11]), що забезпечує доступ до ресурсів/обігових коштів, розвиток контрактного виробництва (гарантований збут за передбачуваною ціною для 40% українських фермерів), інвестиції у зберігання та диверсифікацію ринків збуту (експорт до Азії зріс на 15 % [6]). Ф'ючерси на сільгосппродукцію дозволяють хеджувати цінові ризики [15]. Взаємозв'язок "ризик → інструмент → очікуваний ефект" дозволяє підвищити стійкість аграрного сектору навіть за умов високої невизначеності. Якщо детальніше розглянути, то диверсифікація ринків збуту знижує залежність від окремих каналів, концентраційний ризик через вихід на нові географічні ринки, розвиток експорту переробленої продукції з вищою доданою вартістю, створення альтернативних каналів збуту. Контрактне виробництво зменшує ризики для обох сторін: виробник отримує гаран-

тований збут за передбачуваною ціною, а покупець — стабільне постачання якісної продукції. Вертикальна інтеграція дозволяє контролювати різні ланки продовольчого ланцюга, знижуючи трансакційні витрати та залежність від зовнішніх постачальників. Україна перейшла на сухопутні маршрути до ЄС [5]) та вертикальну інтеграцію (контроль від виробництва до збуту, як у агрохолдингах типу Kernel [10]). Розвиток сильних брендів та отримання міжнародних сертифікатів (органічна продукція, справедлива торгівля, географічні зазначення) дозволяє виробникам отримувати премію до ціни та знижувати цінову волатильність. Цифрові рішення (наприклад, AgriChain [12]) забезпечують атоматизацію, інші прозорість цін, знижують інформаційну асиметрію, спрощують доступ до ринків для дрібних виробників. Для України ключові кроки — національна стратегія управління ризиками, створення законодавчої бази для розвитку ринку деривативів на сільськогосподарську продукцію (ф'ючерси на зерно [15]), запровадження державної підтримки агрострахування з фокусом на індексне та параметричне страхування, інвестиції в цифрову інфраструктуру (EIB з FAO на $500 млн [16]) та системи моніторингу продовольчої безпеки, розвиток міжнародного співробітництва та залучення донорського фінансування, технологій та відкриття нових ринків. Превентивне управління не лише економить ресурси, але й перетворює виклики на можливості для стійкого розвитку.

Таким чином, стійкість продовольчої системи України визначається не лише обсягами виробництва, а ефективністю інтегрованого управління ризиками. Превентивний підхід, що поєднує фінансові інструменти, цифрові технології та стратегічну диверсифікацію, є економічно вигідним шляхом перетворення викликів на можливості для сталого відновлення та розвитку.

Джерела

1. FAO. The State of Food Security and Nutrition in the World. Rome, 2023. URL: https://surl.li/laxhqn
2. FAO. The State of Food Security and Nutrition in the World 2024. Rome, 2024. URL: https://doi.org/10.4060/cd1254en
3. FAO The State of Food Security and Nutrition in the World 2025. Rome, 2025. URL: https://surl.li/fvybeq
4. World Food Programme. Ukraine Country Brief. Rome: *WFP*, 2025. URL: https://www.wfp.org/countries/ukraine.
5. Mercy Corps. Ukraine's Agricultural Losses Mount. 2025. URL: https://www.mercycorps.org/press-room/releases/Ukraine-Attacks-On-Farms .
6. DW. World Food Day: Is Ukraine still feeding the world? 2025. URL: https://www.dw.com/en/world-food-day-is-ukraine-still-feeding-the-world .
7. World Bank. Global Food Security and Sustainability Implications of the Ukraine Conflict. Washington, DC: World Bank, 2025. URL: https://climateandsecurity.org/wp-content/uploads/2025/01/26754.pdf .
8. EU Council. How the Russian invasion of Ukraine has further aggravated the global food crisis. 2025. URL: https://surl.li/zfokfh .
9. Global Food Security Index 2025. London: EIU, 2025. URL: https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/

10. Kernel Annual Report 2025. Kyiv: Kernel, 2025. https://surl.li/ndcspw
11. World Bank. Rising to the Challenge of Transformation. Washington, DC: World Bank, 2025. URL: https://surl.li/abwjqu
12. AgriChain. URL: https://agrichain.com.ua/
13. CGAP. Enhancing Food Security through Finance-Enabled Food Systems Transformation. 2025. URL: https://surli.cc/ktjokq
14. EDF. 94% of Agricultural Finance Institutions See Climate Change as a Material Risk. 2025. URL: https://surl.li/tbedjl
15. White & Case. Food security and sustainable financing in Africa: Risks, hurdles and opportunities. 2025. URL: https://surl.li/bhuzzi .
16. EIB. The EIB reinforces global partnerships to boost food security. 2025. URL: https://surl.lu/xdzzoz

А. Г. ЄФРЕМЕНКО
канд. екон. наук, доц., Придніпровський інститут МАУП
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-6212-0660

ФІНАНСОВІ СТИМУЛИ СТАЛОГО ВИРОБНИЦТВА: КЛЮЧ ДО ЗНИЖЕННЯ РИЗИКІВ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

В умовах зростаючої глобальної економічної й політичної турбулентності забезпечення продовольчої безпеки набуває статусу одного з пріоритетних завдань державної економічної політики та корпоративного управління агропродовольчими системами. Поглиблення кліматичних загроз, подорожчання енергетичних ресурсів, дестабілізація логістичних мереж і нестійкість фінансових ринків чинять суттєвий вплив на безперервність аграрного виробництва та доступність продовольства. У такому контексті впровадження сталих моделей господарювання розглядається не лише як екологічна необхідність, а й як дієвий механізм зміцнення фінансової резильєнтності аграрного сектору та мінімізації системних ризиків продовольчої безпеки.

Фінансові стимули сталого виробництва, зокрема субсидування та податкові преференції, відіграють провідну роль у системі інструментів державного регулювання розвитку агропродовольчої сфери. Їх економічний зміст полягає в цілеспрямованому перерозподілі фінансових ресурсів для покриття додаткових витрат виробників, пов'язаних із запровадженням ресурсоефективних, кліматично адаптованих та інноваційних технологій. Інвестиційні субсидії орієнтовані на оновлення виробничих потужностей, цифровізацію сільського господарства, розбудову зрошувальної інфраструктури та впровадження екологічно безпечних рішень, що сприяє стабілізації виробничих обсягів і зниженню рівня виробничих ризиків.